

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum differat a gaudio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

A esse est competere delectationi. Nam sicut Philosophus dicit in i. Rhetor.* Delectatio est quidam motus animae, & constitutio simul tota, & sensibilis in naturam existentem. Ad cuius intellectum confide random est, & sicut contingit in rebus naturalibus aliqua consequi suas perfectiones naturales, ita hoc contingit in animalibus, & quamvis moueri ad perfectionem non sit totum simul, tamen consequi naturalem perfectionem, est totum simul. Hac autem est differentia inter animalia, & alias res naturales, & aliae res naturales quando constituuntur in id, quod conuenit eis secundum naturam, hoc non sentiunt, sed animalia hoc sentiunt: & ex isto sensu causatur quidam motus animae in appetitu sensitivo, & iste motus est delectatio. Per hoc ergo quod dicitur delectatio est motus animae, ponitur in genere, per hoc autem quod dicitur constitutio in existentem naturam, id est, in id quod existit in natura rei, ponitur causa delectationis scilicet praesentia connaturalis boni. Per hoc autem quod dicitur, simul tota, ostendit quod constitutio non debet accipi prout est in constituit, sed prout est in constitutum esse, quasi in termino motus. Non nam delectatio est generatio, prout Plato posuit, sed magis constitutio factum est, ut dicitur in 7. Ethic. * Per hoc autem quod dicitur, sensibilis, exclauduntur perfectiones rerum insensibilium, in quibus non est delectatio. Sic ergo patet, quod cum delectatio sit motus in appetitu animali consequens apprehensionem sensus, delectatio est passio anime.

B **A**D PRIMVM ergo dicendum, quod operatio connaturalis non impedit, est perfectio secunda, ut habetur in 2. de Anima: & ideo quando constitutus in propria operatione connaturali, & non impedita, sequitur delectatio, que constitut in perfectum esse, ut dictum est. ¶ Sic ergo cum dicitur delectatio est operatio, non est predicatione per existentiam, sed per causam. **C** **A**D SECUNDVM dicendum, quod in animali duplex motus considerati potest, unus secundum intentionem finis, qui pertinet ad appetitum, aliis secundum executionem, qui pertinet ad exteriorum operationem. Licet ergo in eo, quoniam cōsecutus est bonum, in quo delectatur, cōsuet motus executionis, quo tendit ad finem, non tamen cessat motus appetitus partis, que sicut prius desiderabat non habitu, ita postea delectatur in habitu. Licet enim delectatio sit quies quādam appetitus considerata præsentia boni delectantis, quod appetitus satisfacit: tū adhuc remanet in mutatione appetitus ab appetibili, ratione cuius delectatio motus quidam est.

AD TERTIVM dicendum, quod quamvis nec passionis magis proprie cōuenient passionibꝫ corrupti, & in malum tendentibus, sicut sunt æritudines corporales, & tristitia & timor in anima: tū in bonū ordinantur aliquæ passiones, ut supra dictum est. * & secundum hoc delectatio dicitur passio.

ARTICVLVS I.I.

Vtrum delectatio sit in tempore.

AD SECUNDVM sic proceditur. Vnde quod delectatio sit in tempore. Delectatio enim est motus quidam, ut in i. Rhetor. Philosophus dicit: sed motus oī est in tempore. ergo delectatio est in tempore. ¶ 2 Præt. Diuturnum vel morosum dicitur aliquid secundum tempus, sed aliquæ delectationes dicuntur morosæ, ergo delectatio est in tempore. ¶ 3 Præt. Passiones animae sunt unius generis: sed aliquæ passiones aliae sunt in tempore, ergo & delectatio.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 10. Ethicorum. * Quod secundum nullum tempus accipiet quis delectationem.

RESPON. Dicendum, quod aliquid contingit esse in tempore dupliciter, uno modo secundum id: alio modo per aliud, & quasi per accidentem. Quia n. tenet numerus successuum, illa secundum sed cunctur esse in tempore, de quorum ratione est successio, quod aliquid ad successionem pertinens: sicut motus, quies, locutio, & alia huiusmodi: secundum aliud uero, & non per se cunctur esse in tempore illa, de quorum ratione non est aliqua successio, sed tamen alicui successivo subiaceat: sicut esse hominem, de sui ratione non habet successionem: nō n. est motus, sed terminus motus, vel mutationis, generationis ipsius: sed quia humanum est, subiaceat causis transmutabilibus, secundum hoc, hominem est, est in tempore. Sic igitur dicendum est, quod delectatio secundum se quidem non est in tempore. Sic est n. delectatio bono iam adepto quod est quasi terminus motus: sed si illud bonum adeptum transmutationi subiaceat, erit delectatio per accidentem in tempore: si autem sit omnino intransmutabile, delectatio non erit in tempore nec per se, nec per accidentem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut dicitur in 3. de Anima, Motus dupliciter dicitur. Vnde non, q. est actus imperfecti, existentis in potentia, in quantum huiusmodi, & talis motus est successivus, & in tempore. Alius autem motus est actus perfecti, i. existentis in actu, sicut intelligere, sentire, & uelle, & huiusmodi, & etiam delectari: & huiusmodi motus non est successivus, nec per se in tempore.

AD SECUNDVM dicendum, quod delectatio dicitur morosa, vel diuturna, quod per accidentem est in tempore. **A**D TERTIVM dicendum, quod aliae passiones non habent pro objecto bonum adeptum, sicut delectatio: unde plus habent de ratione motus imperfecti, quam delectatio, & per consequens magis delectationi concordant non esse in tempore.

ARTICVLVS III.

Vtrum delectatio differat a gaudio.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur, quod gaudium sit omnino idem quod delectatio. **P**as inf. q. 3. ar. 2. & 7. cor. 3. & q. 4. ar. 2. 3. co. & 5. di. 27. q. 1. ar. 2. ad 3. & 4. di. 49. q. 3. ar. 3. q. 1. ad 3.

¶ 2 Præt. Vnus motus non terminatur ad duos terminos: sed id est motus qui terminatur ad gaudium & delectationem, s. concupiscentia: ergo delectatio & gaudium sunt omnino idem.

¶ 3 Præt. Si gaudium est aliud a delectatione, uide quod pari ratione, & latitudo, & exultatio, & iucunditas significant aliquid aliud a delectatione, & sic erunt omnes diuerse passiones, quod uidetur esse falsum. non ergo gaudium differt a delectatione.

SED CONTRA est, quod in brutis animalibus non dicimus gaudium, sed in eis dicimus delectationem. non ergo est idem gaudium, & delectatio.

RESPON. Dicendum, quod gaudium, ut Averroës dicit in lib. suo de anima, est quādam species delectationis. Est enim considerandum, quod sicut sunt quādam cōcupiscentia naturales, quādam autem non naturales, sed consequuntur rationem, ut supra dictum est, * ita est delectationum quādā sunt naturales, & quā-

QVAEST. XXXI.

et super questionis trigesime prima articulum quartum.

Circa dicta in 4. arti. Scotica subtilitas discutienda occurrit. Ipse nanque superius allegatum est, ponit in uoluntate non solum operationes, sed passiones, illas liberas, illas naturales: illas

Lib. 2. de or.
rh. fide c. 13.
22. i pri.
11. 4. c. 10. &
12. in fine.

a uoluntate in uoluntate, illas in uoluntate ab obiecto, unde in 3. sentent. distinet. 13. ex proposito probare institutum trifitiam in uoluntate non esse operationem eius, sed passionem quadrupliciter. primo, quia si est operatio, aut est uelle, aut nolle: sed non est uelle ut patet, nec nolle, ut probatur: quia Deus & beati possunt nolle, & tamen non possunt trifitari. Secundò, quia summe nolente sorte aliquid eueniens, si illud eueniait, trifitarietur: & tamen in eo non fieri aliquia operatio simpliciter, nec secundum aliquid gradum aliquem gradum, quia iam ponitur nisi summe noluit. Tertiò, quia operatio est immediate in potestate uoluntatis, ut patet de uelle, & nolle. Trifitari autem non est in potestate uoluntatis, cum nolunt adueniunt. Quartò, quia operatio est & a uoluntate, & in uoluntate: trifititia autem est quidem in uoluntate, sed non a uoluntate: est enim de his quae nobis nolentibus accidunt.

q. præc. 2. 3.
ad 2.

¶ Ad evidenter huius difficultatis mota hoc in tractatu, scilicet de delectatione, quia oppositorum eadem est disciplina, nec inferiorius specialiter que retur de trifititia, an sit in uoluntate: est enim de his quae nobis nolentibus accidunt.

¶ Ad evidenter huius difficultatis mota hoc in tractatu, scilicet de delectatione, quia oppositorum eadem est disciplina, nec inferiorius specialiter que retur de trifititia, an sit in uoluntate: est enim de his quae nobis nolentibus accidunt.

Ad SECUNDUM dicendum, quod similis differentia inuenitur etiam in concupiscentiis: ita

ad effectibus delectationis, nam latitia imponitur a dilatatione cordis, ac si diceretur, latitia: exultatio, uero dicitur ab exterioribus signis delectationis interiores quae apparent exterius, in-

est prima passio, quae tamen in uoluntate manifeste est operatio:

ideo non potest talis conditio uniuersaliter assignari passionibus translatiis in uoluntatem. Propero quod ad tales passiones descendendo, dico quatuor. Primo quod tam delectatio quam trifititia est a uoluntate, & in uoluntate probatur. Omnis motus uoluntatis est a duobus motoribus, altero quo ad specificationem, altero quo ad exercitium: & motor quo ad primum est obiectum, quo ad secundum

ab obiectis immediata, cum tamen sint operationes naturales ipsius uoluntatis, conuenientes ab ipsa, & in ipsa ex obiectis apprehensis & uolitis, aut nolitis formaliter vel uirtutaliter. Et quoniam hoc medium est interesse omnino passiones, ut Scot. p. 109. & esse omnino operationes uoluntarias: ideo obiecta utramque ueritatem participant, soluenda tamen simpliciter sunt, & dicendum ad primum, quod trifititia, proprieloquendo, nec est uelle, nec nolle,

sed

ARTIC. III.

F dum vero est triplex, scilicet Deus, natura, & libertas, ut ex supra dictis patet, & quocunque horum cauante, voluntas ipsa casatur, ut ex supradictis patet. Igitur omnis motus voluntatis casatur a voluntate quo ad exercitium actus, ab obiecto autem quo ad specificam determinationem. Delectatio igitur & trifititia, cu

quantum, scilicet interius gaudium proficit ad exteriora. Iucunditas vero dicitur a quibusdam speciebus latitiae signis, vel effectibus: & tamen omnia ista nomina videtur pertinere ad gaudium: non enim videtur eis nisi in naturis rationibus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum delectatio sit in appetitu intellectu.

AD QVARTVM sic procedit. Videtur, quod delectatio non sit in appetitu intellectu. Dicit enim Philosophus in primo Rhetoric. * quod delectatio est motus quidam sensibilis, qui non est in parte intellectu. ergo delectatio non est in parte intellectu.

¶ 2 Præterea. Delectatio est passio quædam: sed omnis passio est in appetitu sensitivo: ergo delectatio non est nisi in appetitu sensitivo.

¶ 3 Præterea. Delectatio est communis nobis & brutis: ergo non est nisi in parte, quæ nobis & brutis communis est.

SED CONTRA est quod in Psalm. 36. dicitur, Delectare in Domino: sed ad Deum non potest extendi appetitus sensitivus, sed solum in intellectu: ergo delectatio potest esse in appetitu intellectu.

RESPON. Dicendum, quod sic dicitur dictum est, * delectatio quædam sequitur apprehensionem rationis. Ad apprehensionem autem rationis non solum commovet appetitus sensitivus per applicationem ad aliquid particulare, sed etiam appetitus intellectuus, qui dicitur voluntas, & secundum hoc, in appetitu intellectu, sine in voluntate est delectatio, quod dicitur gaudium, non autem delectatio corporalis. Hoc tamen interest inter delectationem utriusque appetitus, quod delectatio appetitus sensitivus est cum aliqua transmutatione corporali: delectatio autem appetitus intellectuus nihil aliud est, quam simplex motus voluntatis. & secundum hoc Aug. dicitur

te, cum tamen sint operationes naturales ipsius voluntatis, conuenientes ab ipsa, & in ipsa ex obiectis apprehensis & uolitis, aut nolitis formaliter vel uirtutaliter. Et quoniam hoc medium est interesse omnino passiones, ut Scot. p. 109. & esse omnino operationes uoluntarias: ideo obiecta utramque ueritatem participant, soluenda tamen simpliciter sunt, & dicendum ad primum, quod trifititia, proprieloquendo, nec est uelle, nec nolle,